

Natuurlijk wil dit nog niet zeggen, dat alle bidden bij een wedergeboorte nu ook als vrucht des Geestes ocht bidden is.

Zoals bij een kind des Heeren in tijden van geestelijke inzinking en van overheering des vleeschel. kerkgang en Psalmgezang en allerlei dat tot den dienst zins Gods behoort, een dillooze vorm kan zijn, zoo kan ook zijn geheel een ruuke des doods in plaats van des levens wezen. En tot zijn dool toe zal wel voor elk kind des Heeren de worsteling duren, om in zijn verkeer in het heilige, ook en niet het minst in zijn gebed, verlost te worden van het vleesch en te leven uit den Geest der wedergeboorte.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Het Eerste Nederlandsch Paedagogisch Congres.

Dit Congres, een groote en grootsche onderneming voorwaar, behoort weer tot het verleden. Nu we er achter staan, kunnen we een oordeel uitspreken over het congres, zij het ook, dat natuurlijk niemand een precies overzicht kan hebben over datgene, wat er alzoo is geschied.

Er zijn echter voor ons aan dit congres drie zijden, die zeker niet te scheiden zijn, maar onderscheiden kunnen we wel.

Dit congres heeft zijn waarde voor de wetenschap. Er is aan dit congres een kant, die de practijk rechtstreeks wil dienen.

En de zaak van de beginselen heeft er zeer belangrijke interesse.

Wat de wetenschappelijke zijde van het congres betreft — wel ik wil beginnen met te zeggen, dat één ding me zeer heeft getroffen. En dat was de groote belangstelling bij die inleidingen, die den wijsgeerigen kant van de opvoedkunde betroffen. Bij de inleiding van Prof. Polak b.v. was de tocht vrij groote zaal stampvol, en de meeste aanwezigen schenen er ook nog al wat van te begrijpen, — ze deden tenminste wel alsof. Van harte hoop ik, dat deze indruk juist is, dan zullen ze ook bij het debat wel hebben gemerkt, dat de opvattingen van Prof. Polak, voor welke groote belangstelling bestond op het congres, toch inderdaad nog verre van af zijn, en dat er nog wel ernstige bedenkingen zijn in te brengen tegen zijn systeem, dat met zooveel optimisme en zooveel aantrekkelijke consequentie werd voorgedragen.

Nu bleek er ook echter ten dezen bij sommigen een misvatting te bestaan. Ook de wetenschappelijke houding brengt mee, dat men belijden doet van zijn geloof. Het is een enkele van de debaters er o.a. om te doen geweest, ook Prof. Polak aan te toonen, dat zijn opvatting ter laatste instantie berust op geloof. Dat er nu van dezen een protest werd gehoord tegen het feit, dat onze Jansen van zijn geloof sprak in zijn praedivies, en dat dit protest nog wel kwam bij den aanvang van het

congres, was noch wetenschappelijk noch juist. Evenzeer als een ander het recht had een „beminnelijk anarchisme“ voor te dragen, had ook de inleider, die met den heit Oosterlee onze richting vertegenwoordigde, het recht zijn christendom te openbaren.

Dit moet ook wetenschappelijk vast staan. Men moge over den inhoud van de wetenschap het niet eens zijn, ten formeele moet er zooveel overeenstemming zijn, althans voor zulk een congres, dat men het er over eens is, dat wetenschap zonder het aanvaarden van principia, die tenslotte berusten op een geloof, onmogelijk is. Want de eerste grond voor elk principe is tenslotte het geloof.

En nu stap ik even naar het derde; wanneer we de zaak van dit congres dan ook zien als een zaak der beginselen-strijd, of wil men der uitwisseling van de beginselen, dan kan niet ontkend, dat er iets in dit congres was, dat aantrok, en tevens iets, dat niet bevredigde. Aantrekkelijk was het, dat vooral de congresleiding ieder de gelegenheid gaf, van zijn opvatting vrij en frank te spreken, en te getuigen van datgene, wat hij wilde naar voren brengen als zijn „geloof“. Men kan natuurlijk niet alles zeggen, wat men op het hart heeft — het is ook niet mogelijk, de totaliteit van zijn opvatting op zulk een congres uit te zeggen of uit te beelden, maar er was inderdaad een beminnelijke veelzijdigheid betracht, die de leiding van het congres alle eer aandeed.

Maar absoluut onbevredigend was de gang van zaken, waarbij het kon voorkomen, dat er veel te weinig tijd overbleef voor debat. Dat is nu niet de schuld van de leiding van het congres, noch de schuld van eenig seetie-bestuur, — maar we hebben hier te doen met een min of meer groote mate van vrijmoedigheid van sommige inleiders, die implaats van de hoogstens drie kwartier, die hen waren toegestaan om te spreken, rustig vijf kwartier paktten, zoodat er voor elk van de debaters twee á drie minuten over bleven om het hunne te zeggen. En dat met het gevolg, dat b.v. Prof. Polak niet de helft van de sprekers ook maar met één woord van antwoord kon dienen. En dat, terwijl ook de inleiding zelve nog feitelijk maar voor twee derde was gehouden, en men het verder maar met de stellingen moest doen. Zie, tegen dezen gang van zaken heb ik ook uit principieel oogpunt ernstig bezwaar.

Intusschen heeft een congres als dit een geheel eigen type. Men weet, dat men te doen heeft met groote groepen van menschen, die heel ver van elkaar af staan, wier overtuigingen zelfs dikwijls diametraal tegenover elkaar staan.

En nu is er in zekeren kring wel gezegd, dat het onmogelijk was, aan zulk een congres deel te nemen. Dat begrip ik niet geheel. Men meende, dat er eerst omtrent de onderscheiden goudbeginselen overeenstemming moest bestaan. Zeker, dat zou juist zijn, wanneer zulk een congres zekere eindconclusies aanvaardde; wanneer men bedoelde tot een resultaat te komen; wan-

neer men bedoelde tot een resultaat te komen; want geen zin. Immers, men kan persoonlijk tegen heel deze beschouwing of tegen een deel van de argumenten, waarop zij steunt, bezwaar hebben (zooals ik) en toch hartgrondig afwijzend staan tegenover iedere poging, om verband te leggen tusschen wat deze theologen zeggen en wat dr Geelkerken wilde, alsof wie den één laat begaan en den ander tegenstaat, met twee maten meet.

Want ieder die wil, kan zien:

a. dat men op deze wijze blijft binnen het terrein der exegeze; terwijl dr Geelkerken dat terrein verlaten heeft en aan het feit zelf ging tornen;

b. dat voorstellingen als hier worden voorgedragen met betrekking tot Genesis één zich aandienen met een beroep op den bijbel zelf; men wijst immers op het feit, dat althans de eerste 3 „dagen“ in Genesis één geen (gewone) zonne-dagen zijn geweest; en dat het woord „dag“ in den Bijbel lang niet altijd een etmaal beteekent; waartegenover echter staat, dat de door Assen veroordeelde beschouwing geen enkel argument aan de Schrift zelf ontleenen kon;

c. dat men in Genesis één het feit laat staan en óók de historische orde daarvan; terwijl in Assen het liep over de disputabelstelling, niet van het „feit“ van den val, maar toch wel van de „feiten“, die Genesis 2—3 vermeldt, om dat éene, groote feit, ons te doen zien in zijn historisch verband;

d. dat boven aangehaalde theologen, ieder op eigen manier, graag zullen erkennen, dat de wetenschap voor hen de „aanleiding“ werd om zich nader te bezinnen over de „dagen“ van Genesis één; terwijl te Assen is gezegd, dat de wetenschap niet heerschen mag over ons geloof aan de Schrift of over de uitlegging daarvan; een „aanleiding“, een „prikkel“ tot nadenken is nog geen maatstaf voor het denken;

e. dat men bij de boven doorgegeven citaten het geloof denken bezig ziet, maar in gebondenheid aan hetgeen geschreven staat, en in een eerlijke poging, om den zin daarvan te grijpen; terwijl op de tafel van de Asser synode het verzoek werd neergelegd, om met een eigen opinie tot den bijbel te komen, zonder dat hij zelf daartoe ook zelfs maar aanleiding gaf.

Wat men te Utrecht zeide, was dan ook geen bewijs tegen de Asser oplossing, maar een onzuivere stelling van het vraagstuk. Laat men over exegeze verschillen, en zelfs sceptisch staan tegenover de opvatting van „dagen“ als „tijdperken“; dit noemt niet weg, dat Assen volkomen consequent is en de wetenschap niets anders oplegt, dan de Bijbel zelf doet, wanneer het binnen het raam der Schriftopenbaring zelf den exegeet vrij laat, maar „halt“ zegt, tot wie met wat buiten de Schrift opkwaam en tegenover de Schrift blijft te staan, de Schrift zelf wil „uitleggen“ maar dan zoo, dat hij eigen

meer toen een soort permanente instelling was of werd; of wanneer de bedoeling was een leiding in bepaalde richting te geven. Niets van dit alles is echter aanwezig.

Al verlangen we ook heel sterk naar een christelijk paedagogisch congres, toch kan 't ook wel degelijk zijn nu hebben eens te zien, wat anderen van allerlei richting alzo denken en doen; en tevens kan het geen kwaad, dat ook anderen eens onze opvatting vernemen. Gewoonlijk zijn we daarbij in de toe op zekere hoogte te benijden positie, dat we nogal meevallen. Dit komt uit de minder benijdenswaardige positie, dat men ons nu meestal niet zoo heel hoog heeft; tenminste niet bij de tusterste linkerzij.

Bovendien zou ik kunnen vragen; wanneer men ons zou willen verbieden aan een dergelijk congres mee te doen — hoe staat het dan voor onze menschen met lidmaatschappen van historische genootschappen; met lidmaatschappen van de Koninklijke Academie van Wetenschappen; met deelname aan nationale en internationale medische, psychologische, enz. congressen?

Natuurlijk staat ieder hier volkomen vrij. Het is ook weer waar, dat er een gevaarlijke kant is aan zulk een congres, wanneer men er niet met een eigen principieel welgefundeerde overtuiging naar toe gaat. En we moeten volkomen billijken de opvatting van hen, die niet verantwoordelijk wilden gesteld worden voor hetgeen alzo op het congres werd beweerd.

Trouwens, wanneer men mij b.v. verantwoordelijkheid zou willen toedeelen voor hetgeen werd gezegd en gedaan op het congres, dan dank ik daarvoor stichtelijk. Zoo moet men de zaak niet beschouwen. En natuurlijk gaat het den heeren Jonkman en Drewes, Prof. Dr. Aalders en den heer Janse en anderen evenzoo.

Een congres als dit is een door onderlinge regeling geschapen gelegenheid om van elkanders gedachten kennis te nemen; om in aanraking te komen met belangwekkende figuren op paedagogisch erf; om te zien, wat men van anderen kan gebruiken, en wat we aan anderen kunnen geven.

Maar de verantwoordelijkheid van hetgeen wordt gezegd ligt alleen bij hem, die het zegt. En slechts moet van te voren vast staan, dat men objectief zijn meening kan en mag zeggen, en dat men zelf niet zal worden gekwetst, noch dat men anderen zal kwetsen in heilige overtuiging en gevoelen.

En zoo beschouwd zie ik geen gevaar in zulk een congres, noch ook lijkt het me verkeerd aan zulk een beweging mee te doen, mits men zelf een eigen overtuiging op het congres kan presenteren en presenteren.

En nu de praktische gevolgen van zulk een congres. De resultaten.

Och, het wil me voorkomen, dat die niet zoo maar een, twee, drie zijn aan te wijzen.

Er zijn velen, die hun kennis hebben verrijkt. Er zijn er, die met anderer opvatting winste zullen doen. Er

mening er in legt.

Prof. Bolland heeft, gelijk hij eens meedeelde, kennis gekregen van het feit, dat er in Zuid Italië bij gelegenheden ezelzjes te zien zijn met een stok tusschen de ooren, waaraan, naar voren uitgestoken, een bos hooi hangt. En zoo'n ezelzje loopt dan maar al dat hooi achterna.

Voor ik verder ga, bedenke men, dat in Zuid Italië de ezels als last-dragers worden beschouwd; elke onvriendelijkheid is uitgesloten bij Bolland en bij mij die aan hem denk.

Welnu; Bolland zegt; zulke ezelzjes zijn wij allen; men ziet; niets onvriendelijks.

En hij heeft in zekeren zin gelijk. Het hooi is er, de spijze lokt, maar wij zijn allen ezels-Tantalussen; we zoeken, we zien, we smakken naar het voer, maar we eten er niet van, meer dan eens gaat het niet.

Voorzover wij nu precies even passief zijn als de Zuid-Italische en elders aangetroffen ezels-passief zijn, wanneer wreede menschenhand dat bosje hooi bindt tusschen de lange ezelsooren, ligt de onbereikbaarheid van het voedsel niet aan ons en is ons niet-weten, ons niet-eten, niet onze schuld.

Maar wee ons, als wij het hooi der kennis, het hooi ook van de kerk- en dogmenhistorische kennis, ZELF tusschen de ooren hangen. Er zijn ook hooibosjes die aan een stokje hangen, zoo maar vrij in de lucht. Als wij maar onze voeten in beweging zetten, en niet al te gauw tot onze drijvers zeggen i-a, dan komen wij wel bij het hooi en zullen smakelijk eten.

En nog veel scherper klinkt het „wee“ over hen, die aan goedmoedige lastdragende zielen (er zijn er zoo) het bosje hooi tusschen de ooren hangen. Ze zijn even wreed, of onvoorzichtig, als de Zuid-Italische menschen zijn tegenover de Zuid-Italische ezels.

Ik geloof van harte, dat er in Utrecht ernstige menschen geweest zijn. Ik geloof, dat er velen zijn onder hen, die heel best bij het hooi kunnen komen. Maar ik neem hun kwalijk, dat zij anderen het hooi tusschen de ooren hangen. Want met een heel klein beetje nadenken kan ieder weten: Assen heeft Genesis één noch Genesis elf kwaad gedaan. O alle lastdragers — want gij zijt er — begint maar vast aan het hooi, dat in boeken en geschriften en rapporten van bestaande gereformeerden op uw hongerigen mond ligt te wachten. Kijkt niet zoólang naar het bengelende bosje aan uw voorhoofd met scheel oog, dat ge het hooi, dat voor uw voeten ligt, zoudt voorbij loopen, zonder het te zien. Er is meer hooi, dan in dat bengel-hungel-zakje. Voorzichtig, vertrapt het niet.

K. S.

¹⁾ Wij nemen deze citaten over uit een artikel van dr v. 't Sant in de „Watergr. Kerkb.“. Van hem zijn ook de verduidelijkingen en aanvullingen in den tekst.

den wortel op en een Oppergraans boemel, vooral het rebot hoogere mach. Moannmelaten in geweld ploeg opperwezen, tol

men? en zoals het is met den ovel religie waarta, ren is

hoidonen, ma e verdorven en e zoeken, of gitea, die er in o mag ook het naam van gebel

gen het hiddu, wortel waart of heitger dan ar de bedoeling n waarchtisse

in van „gebod“ onwedergebor n, en loont ont (uervé) how (oer ergeborenen als

s in strijd met vrucht is van

efeden van het christelijken zin edenken, dat n dopt, dat het de

der in de heme in het echte en

of noemt den „aangzicht des t. Gol“

utstrokken onan e, in vorlatigen.

niet zijn kan gemaakt en wa et echte bidden tel zijn, buiten vilige Geest, die k „de Geest der l,“ en wijst ons het wonan is i in de harten, nu gulslosven.

Bovendien wa de nog niet ge ewonen zin kan moemid worden dag, al was het de eerste door dag der Schep e concentreeing verking van het us tot den mor

m. II. 511. v.)

dus om de ge n en niet met de en, desniettemis swerk, een lui t volgende. Ten even reeds is op epping) in Gen er aarde in Gen

Want de eerste de duisternis in a eerst intreden, en tijd lang ge het licht begon en tijd lang ge ia weer morgen. Genesis I rekent tweede worden unda (de tweede verhaalt) in het ze gevormd en wezen van dag of langer duur. huisternis, gelijk wisseling werd de zon bewerkt, geschapen, maar emissie (uitzet- an het in vers 3 het geval is, zijn le overeenkomst, igen ongelijke eest. Ten derde eeede drietal da heeft gedeeld. n, maan en ster- denken, dat het (wenteling) der id. Maar uit de op den vierden e astronomische van de planeten is thans zijn ge

weest. De Schrift zelve wijst er ons op, dat door den val en in den zondvloed ontzaglijke veranderingen hebben plaats gehad, niet alleen in de menschen- en dierenwereld, maar ook in de aarde en in den dampkring (verg. Kuyper „De Gemeene Gratie“ I to v. 84 v.); en de scheppingsperiode verkeerde uit den aard der zaak in geheel andere omstandigheden, dan die, welke na afloop van het scheppingswerk intraden. Ten vierde is het zeer moeilijk, om op den zesden dag ruimte te vinden voor al wat Gen. 1 en 2 daarop laten geschieden, indien die dag n.l. in alle opzichten aan onze dagen gelijk is geweest. Want op dien dag moet vallen de schepping der dieren, de formering van Adam, de planting van den hof, de afkondiging van het proefgebod, de leiding der dieren tot en hunne naaming door Adam, de slaap van Adam en de schepping van Eva. Het moge niet onmogelijk zijn, dat dit alles in een tijdsbestek van enkele uren heeft plaats gehad, waarschijnlijk is het toch niet. Om al deze redenen duidt de dag in het eerste hoofdstuk des Bijbels den tijd aan, waarin God scheppende werkzaam was. Met iederen morgen geeft Hij aan een nieuwe wereld het aanzijn; de avond treedt in, als Hij deze tot stand heeft gebracht. De scheppingsdagen zijn werkdagen Gods. Door een zemaal vernieuwden arbeid heeft Hij de gansche aarde toebereid en den chaos in een kosmos veranderd.”

Naast deze citaten¹⁾ stellen we nog het gevoelen van prof. Noordt zij. Deze bewijst in „Gods Woord en der Eeuwen Getuigenis“ wel, dat hij (bl. 79) evenals de synode tegen de willekeur gekant is, zoodat hij er bezwaar tegen maakt, dat men „geheel willekeurig het woord „dag“ als tijdvak, periode, of als een zich over eeuwen uitstrekkend tijdsbestek opvat“. Maar overigens gaat hij toch zakelijk in zee met de anderen, die ook de „dagen“ van Genesis één beoordeelen naar eigen wijze en volgens verband van het verhaal, en dan wel met zulke uitkomst, dat zij aan „dagen“ van bijzondere formatie denken. Immers prof. Noordt zij merkt op:

dat niet het begrip „dag“ het eerste is in Genesis één, maar het getal 6 plus 1;

dat Genesis één niet „hecht“ aan het begrip „dag“ en daarvan een geheel eigenaardig gebruik maakt; wat uit vs. 14 blijkt;

dat het gebruik van „dagen en nachten“, van „avond en morgen“ door den schrijver WELBEWUST als een kader is ingevoerd;

dat wij volgens 2 Petrus 3: 8 bedenken moeten, dat één dag bij den Heere is als 1000 jaren en omgekeerd.

Nu zou het een klein kunstje zijn, over elk van deze uitslatingen weet een debat te openen. Maar dit heeft